

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenötödik évfolyam.

X. füzet.

Október 1876.

Előfizetési díj egy évre : azok számára kik az „Országos Erdészeti-Egyesületnek“ nem tagjai 8 frt; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy évdíj beküldése mellett csak 3 frt.

*Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, a várban, Disz-tér 12. sz. a. I. em.
A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.*

A vörösfenyő (*Larix europea*) tenyészetéről és erdőgazdasági kezeléséről.

Irta : Pausinger József, m. k. erdőrendező.

Valamennyi nálunk honos és természetes uton előforduló tűlevelű fa között a vörösfenyő az, mely erdeinkben a legcsekélyebb számban van képviselve, s tudomásom és ez irányban szerzett tapasztalataim szerint, természetes uton tenyészve ősidők óta sem jött elő ezen fanem nálunk másutt, mint Liptó-, Szepes-, Turóc-, Gömör-, Zólyom- és Trencsénmegyék havasi erdeiben; némely más megyék erdeiben mesterséges módon s csak a közelebbi 30—50 év alatt plántáltatott át.

A vörösfenyő tenyészetével vagyis természetes előfordulásával kapcsolatban lenni látszik azon, mindenestre figyelemreméltó körülmény, hogy ezen fanem igen kevés kivétellel mindig olyan termőhelyet választ, melynek alapkőzetét legnagyobb kiterjedésben mész, néha azonban és részben quarcitok és mela-

phyr képezik. Nevezetesen Liptó- és Turóczmegyékben a vörösfenyő előfordulásától meglehetősen biztossággal lehet egyúttal a mész, quarcitok vagy melaphyr jelenlétére is következtetni s részemről a legszebb, legkifejtettebb és értékesebb vörösfenyő törzseket erdeinkben mindig mészalapközeten találtam.

Jóllehet a vörösfenyőt nem ritkán sekély, sovány talajon, szikla és kőomladványok között is találhatni, s gyakran a legsekélyebb termőrétegen is meglehetősen tenyészetet mutat, mindamellelt kétségtelen, hogy teljes kifejlődéséhez köves, mérsékelt mély, üde s a mellett ásványi alkatrészekben gazdag talajt kíván; általában a talaj iránti igényei tekintetében a jegenye- és luczfenyő között áll.

Az éjszakkéleti és éjszaknyugoti oldalak leginkább megfelelni látszanak a vörösfenyőnek, főleg ha a közvetlen szél-rohamok ellen némileg védve van, s üde, köves talajon áll.

Legteljesebb és természetesebb alakká fejlődik 4400—7000 méter tengerszin fölötti magasságban, de felmegy azért egészen a lúczfenyő tenyészhatáráig, s a Királyhegy éjszaki oldalán, Liptó-, Szepes- és Gömörmegyék közös határpontjain közel 9000 méter tengerfölötti magasságig felvergődik. Észleleteim szerint az a legmagasabb pont, a meddig a vörösfenyő a mi éghajlati viszonyaink között általában eljuthat, mert növekvése már itt is igen visszamaradt, a törzsek alig érnek el 6—7 méter magasságot, nagyobbrészt csúcsaszályosok, zuzmokkal fedettek, s egész külemük mutatja, hogy magasba törekvésük végső határát itten már elérték, s a havasi természet fönnebb uralgó zord befolyását nem volnának képesek elviselni.

A vörösfenyőt igen ritkán találhatni tiszta állabokban, rendszerint a jegenyefenyővel, lúczczal és erdeifenyővel elegyülve jó elő, megjegyzendő lévén, hogy ekként más fanemekkel vegyesen sokkal jobban diszlik, mint tiszta állabokban,

s miután önrítkulásra nagy hajlamot mutat és csekély árnyaló képességgel bír, más fanemek közbevegyítését igenis szükségli azért, hogy a talaj alatta folyton üdén és termékenyen tartassék.

Mindenesetre figyelemre méltó azon jelenség is, melyet a lúcz- és jegenyefenyővel vegyes vörösfenyő-állabokban oly gyakran alkalmam volt tapasztalni, hogy t. i. azon jobb termőhelyeken, hol a vörösfenyő a legszebben díszlett s a legtökéletesebb kifejlődést mutatta, a közbevegyült lúcz rendszerint bélkórhadt, míg viszont a jegenyefenyő teljesen egészséges, s a legszebben kifejlett volt. Ezen jelenségből azt a következtetést vélem vonhatni, hogy a felső rétegeiben száraz mésztalaj inkább megfelel a mélyen gyökeredző vörös- és jegenyefenyőnek, mint a sekély gyökérzetű lúcznak.

Egy további figyelemre méltó jelenség a vörösfenyőnél a csavarodott növés, mely közönségesen tapasztalható a fanemnek meg nem felelő talajon és termőhelyeken, névszerint a kárpáti homokkőből képződött nyirkos síkértalajon (Lehmboden), melyen csaknem minden vörösfenyő ilyen elcsavarodott növést mutat. A fa előhaladt korával eltűnnek ugyan ezen görbületek a törzs alsó részeiből, de kevesbé a felső részekből, melyek e miatt haszonfának nem is válnak be.

Ezen abnormis törzsképződés oka legtöbb valószínűséggel a meg nem felelő, igen kötött vagy túlnedves talajban keresendő, s pedig annál inkább, mert példa van rá, hogy egy és ugyanazon évbeli magvakból keleti hajlásu, száraz mésztalajon a legegyenesebb, ellenben egy másik, majdnem fektentes s kötött és nedvesebb síkértalaju erdőrészben legnagyobb részben görbe törzsek keletkeztek.

Megfelelő termőhelyen a vörösfenyő nem csak egyenesen és teljalakuvá (vollholzig), hanem egyszersmind igen gyorsan is nő, úgy, hogy 20 év alatt az ugyanazon állabbeli lúczokat

jelentékeny mértékben túlszárnyalja. A lúczfenyő később némileg utántörekszik ugyan, de a vörösfenyőt sem vastagságban, sem magasságban többé utól nem éri. 100 éves korában nem ritkán már 31—47 cm. átmérő vastagságot ér el, állabhozam tekintetében azonban a lúcz- és jegenyefenyő mögött jelentékeny mértékben visszamarad, s ha 100 éves vörösfenyő állabainkban holdanként 300 tömörméter anyagkészletet, vagyis 3 méter átlagnövedéket veszünk, ez már olyan maximum, mely csak ritka kivételkép fordul elő, s nagy átlagban ritkán halad meg a holdankénti termés 200—220 tömörmétert.

A magvaknak könnyen és meszsze elszállaló képességénél fogva egyuttal igen könnyen létrejön a magvetülés is azon esetben, ha a magvacskák feltört, fogékony talajra találnak. Miután azonban a magtermő évek nem igen gyakoriak s a vágásterületek igen gyorsan begyepesednek és elvadulnak, ebből megfejtethető, hogy olyan vágásterületeken is, melyeken elegendő számú anyafák maradtak vissza, aránylag kevés vörösfenyő-utánnövedék található.

A csemete vezérgyökerecskéje már az első évben meglehetősen mélyre behatol a talajba, s ennél fogva a kifagyásnak koránt sincs annyira kitéve, mint a lúcz; emellett a havasi éghajlat zordonságait könnyen eltűri, az erősebb fűnövésen is könnyen fölülvergődik, s későbbi korban, mély gyökérzeténél és ruganyos természeténél fogva, a havasok dühöngő viharaival is daczol. Mindezen okoknál fogva méltán megérdemli, hogy a hegyi erdeinkben honos tülevelűek királynéjának nevezzük.

Jóság tekintetében a mi vörösfenyőnk fája éppen nem áll hátrább a stájer és tiroli vörösfenyőnél, s nem mulja azt fölül még a közép alpesek annyira hirhedt csontfenyője (Steinlärche) sem.

A legjobb termőhelyen nőtt vastagabb vörösfenyő-törzseknek legfeljebb egy hüvelyknyi vastagságu világos szíjács-

rétegük van, a törzs többi része tiszta színfá, határozottan barna-vörös színnel s jól felismerhető sötétebb, vastag és kemény gyűrűfalakkal. A fa oly nagymennyiségű gyantát tartalmaz, hogy fűrészelés közben a fűrészpengéket szakadatlanul locsolni kell vízzel, nehogy azok gyantával felettébb megrakodjanak, s a szolgálatot felmondják.

A hazai vörösfenyő légszáradt fájának fajsúlya, a stájer és tiroli vörösfenyővel egészen megegyezőleg, 0.62 és 0.64 között ingadozik.

Tartósság tekintetében a tölgygyel egészen és teljes joggal egyenlőnek vehető, s vízbe beépítve ugyyszólván elpusztíthatlan.

A meg nem felelő termőhelyeken, valamint a nyirkosabb éjszaki oldalakon nőtt vörösfenyő fája már sokkal csekélyebb minőségű; színe inkább sárgás-barna, s az ugynevezett tőzeg-fenyőhöz (Rasenlärche) meglehetősen hasonlít.

A vastagabb osztályu vörösfenyőnek mindig jó kelendősége van, s azt tövön tömörméterenként 6—6 frt 30 kr-jával fizetik, míg a vékonyabb osztályzatú termés sokkal kevésbé keresett s tömörméterenként legfeljebb 1 frt 90 kr — 2 frt-jával adható el.

Jobb termőhelyeken a vörösfenyő betegségeknek nagyon kis mértékben van alávetve, s csak itt-ott találhatni külsőleg egészséges kinézésű egyes törzseket, melyek belsejét száraz korhadás emésztí.

A rovarok közül a vörösfenyőmoly (*Tinea laricinella*) lép fel kisebb számmal némely években; a vörösfenyőszút (*B. laricis*) csupán vihardöntötte s tavasszal vágott és le nem kérgelt törzsekben találtam.

Hogy azon fanem, mely eunyi jeles gazdasági és műszaki tulajdonsággal bír, s amellett napról-napra ritkább lesz, az erdészeti szakközönség teljes méltánylását megérdemli, ez minden kétségen kívül áll, s éppen azért és annyiival inkább fel-

karolandó és érdeklődésünk körébe vonandó ezen fanem tenyésztése és kezelése, minthogy ezen tárgy a mi viszonyainkhoz alkalmazottan korán sincs még eléggé kifejtve, s a legtöbb írott munkában adott elméleti fejtegetések is, jöllehet a szóban forgó fanem miveléséről és utánnövesztéséről némely becses tudnivalókat tartalmaznak, de az ide vágó tapasztalati adatok többnyire olyan helyekről gyűjtvék, melyek nem nevezhetők a vörösfenyő tulajdonképi otthonának, s főleg nem nyujtanak e munkák kellő utmutatást arra nézve, mikép kellessék a vörösfenyőt vastag s ennélfogva értékes törzsekké nevelni.

Azon szempontból indulva tehát ki, hogy az állabok telepítése s azok későbbi gondozása körül még igen sok kívánnivaló van odáig, ahol az a tökély kellő mértékét megütné, s az e részt szerzett tapasztalati adatok közzétételével szakunk eme fontos ágának fejlesztése mozdittatik némileg elő: bátorodom azon észleleteimet és tapasztalataimat, melyeket a vörösfenyőnek vastag épületi fává való növesztésére vonatkozólag hazai erdőségeinkben szereztem, a következőkben oly megjegyzéssel tenni közzé, miszerint távol van tőlem, hogy e részt csalahatatlanságra tartanék jogot; sőt ellenkezőleg, eshető tévedéseim felderítését és alapos helyreigazítását köszönettel veendem.

Azon tapasztalásból, mely szerint a vörösfenyő a lúccsal és jegenyefenyővel vegyesen a legelőnyösebb tenyészetnek örvend, míg tiszta állabokban öngyérülésre való hajlamánál fogva a talajnak azon üdeségét, melyre fejlődése végett nélkülözhetlen szüksége volna, megőrizni és fenntartani éppen úgy nem képes, mint a tölgy, s emellett a tiszta vörösfenyő állabokban is már 50—60 éves korban alnövényzetül rendszerint lúccsometek verik önként fel magokat, azon következtetést kellett vonnom, hogy a vörösfenyő még a legjobb termőhelyeken sem tenyésztendő tisztán magára, hanem mindig a lúccsfenyővel bizonyos elegyben.

Hogyha e részt a természet ujmutatását fogadjuk el zsinórmértékül, akkor a lúczfenyő elegyarányának maximumát 0.5-del, annak minimumát pedig 0.2-del jelölhetjük, mely határok között a nagyobb mérvű közbevegyítés inkább déli lejteken, üde, köves mésztalajon van helyén, míg ellenben az elegyítés csekélyebb aránya jobb termőhelyeken s inkább északi fekvés mellett látszik inkokolttnak.

A mi a vörösfenyőnek azon állabokban való felujítását illeti, a hol az már most az uralkodó fanem szerepét viszi, e részt jöllehet az utánnövesztés természetes módjának lehetősége sincs kizárva, mindazonáltal ez irányban tett megfigyeléseim és tapasztalataim arról győztek meg engem, hogy az ilyen kísérleteket igen gyenge siker koronázza, s mesterséges módon, jelesen ültetéssel, sokkal hamarább czélt érünk.

E részbeni észleleteim ugyanis azt bizonyítják, hogy a vágásokban visszahagyott anyafák, valószínűleg azért, mert a szabad állásban a szélrohamok gyökérzetükben meglóditják, gyakran 3—4 év is eltelik, a míg ezen természetellenes és szenvedőleges állapotból ismét teljesen magukhoz jönnek, és elkezdenek magot teremni. Ez alatt a fris és jó termőerőben levő hegyi talajt rendszerint buja fűnövés veri fel, a gyöngébb termőhelyeket pedig áfonya-szőnyeg lepi be, úgy, hogy bő maghullás idején is kevés mag juthat termékeny talajra, s a keletkezett kevés vörösfenyő csemetét is később a gyom és közbetenyészett lúcz elnyomja. Meggyőző példákat lehet felmutatni annak bizonyítására, hogy nagy kiterjedésű pompás vörösfenyő állabok helytelen kezelés következtében idők folytán tiszta lúczfenyvesekké váltak.

A hol ennél fogva a vörösfenyő állaboknak tarvágás utján való kezelése van helyén, nem szabad a területnek az anyafák utján való bevetülésében teljesen elbizni magunkat, hanem mielőbb a mesterséges felujításhoz kell látnunk; csak így

lehetünk megnyugtatta az iránt, hogy toboztermőink eme legnemesbikének fennmaradását jövőre is biztosítottuk.

Tekintve a mag beszerzésének nehézségeit, még azon esetben is, ha a gyűjtést saját erdeinkben házilag eszközölhetjük, felujításnál sohase alkalmazzuk a vetést, hanem mindig az ültetést, és pedig 2 vagy legfeljebb 3 éves csemetékkal azért, mivel az öregebb csemeték erősen kifejlett vezérgyökere a kiültetést igen megnehezíti és költségessé teszi.

A csemetéknek vetényágyakban való nevelése és a kiültetés módja általában ismeretes lévén, e fölött áthaladva, csupán azon megjegyzésre szoritkozom, hogy a magot igen czélszerű — a hol csak lehet — mindig ugyanazon vidéken gyűjteni, minthogy a már aclimatisált növények magvai tapasztalás szerint jobban tenyésznek, továbbá, hogy a csemetéknek szárazabb oldalokra való kiültetésénél azok mellé a déli oldalon egy-egy kő állítandó, miáltal a szükséges nedvesség visszatartva és biztosítva lesz.

A mi a vörösfenyőnek más fanemekkel való elegyítését illeti, úgy hiszem leghelyesebben cselekszünk, ha itten is a természet ujmutatását követve, a töprengő szabályszerűséget kerüljük, s a csoportonként való elegyítésnek adunk előnyt.

A hol a vágások letarolásánál csoportosan vagy egyenként vörösfenyőtörzsek hagyatnak vissza, szükséges, hogy ezek alá alnövényzetül különösen lúcfenyőt telepítsünk, hogy ekként a talaj lehető mielőbb beárnyalva legyen és tühullás folytán javuljon, míg a szabadabb helyek vörösfenyővel ujitandók fel, s ugyanitt szükséges mértékben az egyidejűleg telepített lúcfenyők is fentartandók.

A lúcfenyő-alnövényzet jótékony befolyása csakhamar felismerhető lesz a vörösfenyő felfák megújult koronaképződésén, míg másfelől a lúcz is a vörösfenyő gyöngé beárnyalása

alatt igen vidor növekvést mutat, s miként példák tanusítják, késő vágható koráig fenttartható.

Ha ellenben a vörösfenyő megfelelő helyeken egészen ujonan telepítendő meg, akkor is ajánlatos 10—15 darabjával veendő csoportokban keverni a többi fanemek közé, nem pedig soronként elegyíteni, miként ez gyakran történni szokott, s a hol a vörösfenyőt a kezdetben gyorsabban növvő lúcz- és erdeifenyő rendszerint végkép el szokta nyomni.

Ha a vörösfenyőt vágható korig, mint az elegyállab uralgó fáját akarjuk fentartani, úgy szükséges arra a későbbi gyéritések alkalmával kiváló figyelemmel lenni, s azon lúcz- és egyéb fanemeket, melyek növekvésében akadályoznák, idejekorán eltávolítani.

Olyan helyeken, hol a vörösfenyő-fiatalos már magában véve is igen sűrű volna, mindenesetre tanácsos ezek közül az elnyomott törzseket, melyek amugy is rövid időn önként kivesznének, gyérités útján szintén kiszedni, miáltaltal az uralgó törzsek növekvését jelentékeny mértékben előmozdítjuk, s elérjük azt, hogy már az első vágás alkalmával elegendő számú s haszonfának alkalmas vastagságu törzseket nyerünk.

Daczára a vörösfenyő meglehetősen jó növekvésének, 100 éves forda mellett az állabban levő törzseknek még alig a fele fog oly vastagságot elérni, hogy keresett haszonfának beválják, a többi rendszerint annyira vékony még, hogy akkor letarolva, csak veszteséggel volna értékesíthető, s ezért ezek alkalmasabb időig rendszerint érintetlenül vissza is hagyatnak a vágásterületeken.

Ezen egyenként és csoportosan visszamaradt vörösfenyők alatt idő folytán lúczfenyő-növedék veri fel magát, mely később megerősödvén, a sűrűen bezárt, még vastagabb vörösfenyő-törzsek kiszedését igen megnehezíti. S éppen ezen állabainkban találjuk jelenleg ama gyönyörű, vastag vörösfenyő-törzseket,

melyekhez hasonlót Tirol és Stájerország hegyei is alig képesek felmutatni.

Ezen jelenség egyuttal biztos utmutatásul szolgálhat arra nézve is, hogy miként növeljünk vastag és értékes vörösfenyőt, anélkül, hogy a fordaidőt általában magasabbra tennők.

Át kell ugyanis mennünk az ugynevezett hagyonczerendszerre, vagyis tarolás alkalmával a vágástereken bizonyos számú ugynevezett hagyonc fákát kell kijelölnünk, és a következő vágásszakra visszatartanunk; mely célra azonban nem — mint eddig — csupán a leggyöngébb, hanem néhány vastagabb s főleg már kinőtt törzsek is kijelölendők.

Hogy az ekként fennhagyott törzseket a szél mind kidönténé, ettől még a legkitettebb helyeken sincs ok tartanunk. A vörösfenyő rendkívül ruganyos, s ha mindjárt a csoportosan álló hagyoncok közül a gyöngébb gyökérzetűek ki is döntetnek, de bizonyára még mindég marad annyi, a miből a területnek egészen megfelelő, értékes hozam annak idejében kikerül.

Miután ezen hagyoncok egészen megújult növekvési stadiumba lépnek, s a talaj beárnyalása után nem ritkán még 110/0 vastagsági növekvést mutatnak, lehetséges, hogy pl. az első vágáskorszak idején 31 cm. alsó átmérős törzsek újabb 50—60 év leforgása alatt 60—70 cm. vastagságot érnek el.

Ha a vörösfenyő-hagyoncok közé, a föntebb említett módon, ismét vörösfenyőt telepítünk be, akkor a hagyonczfák fejsze alá vételekor ismét elegendő számban állanak rendelkezésünkre már annyira fejlett vörösfenyő-törzsek, hogy azokat egy következő korszak hagyonczai gyanánt bizvást fentart-hatjuk, s ha egy pagonynak valamennyi vörösfenyő-állabjai megfelelő módon egy üzemosztályba foglalván össze, s ebben a föntebbi üzemmód okszerűen és kellő figyelemmel hozatott be, akkor a vastagabb vörösfenyő-törzsek nevelése jövőre is

biztosítva van, a nélkül, hogy a fordát általában és érzékeny módon emelnünk kellene, s részemről ezt az egyedüli helyes gazdálkodási módnak tartom arra nézve, hogy a vastag vörösfenyő iránti igényeket jövőben is a lehető legcsekélyebb áldozattal kielégíthessük.

Végül ki kell fejeznem azon nézetemet, hogy én a vörösfenyőnek meg nem felelő talajon, péld. síkér- és agyagföldön való tenyésztését teljesen hasztalan és hálátlan fáradságnak tartom; míg másfelől ismét úgy vélem, miszerint az államerdők mostani intéző hatóságának elodázhatlan feladata volna, hogy az eddig meglehetősen elhanyagolt uradalmi vörösfenyő-állabok fenntartására több gondot fordítson, s azon legyen, hogy az ország emez egyedüli vörösfenyő-állabai eddigi termőképességükben a jövő számára is fenntartassanak; és ezzel mi is tegyünk utódaink érdekében legalább annyit, a mennyit elődeink a mi javunkra tettek, midőn ezen állabok értékét már 1810-ben felismervén, azok gondos kezelését az utódok szívére kötötték.

Czélravezető-e az erdészeti nagy tangyakorlatok megtartása addig, míg a legénykedő szövetkezet a selmeczi akadémián fennáll?*)

Ostort fonok, lángostort!

Petőfi.

Megbocsájt a szives olvasó, ha megelőzve, én vetem föl a kérdést, mely a felirat láttára önkénytelenül ajkán lebegve, hangban akar kitörni; kegyes lesz továbbá azt is elnézni, ha

*) Ugy adja ki e cikket m. t. szerkesztő ur, hogy az „Erdészeti Lapok“ a selmeczi világosságot terjesztő „Grubenlicht“ termeiből ki lesznek zárva!**) R. A.

**) Hogy alapos okot szolgáltatassunk erre, ki kell jelentenünk

a támasztható kérdések özönét tömörítve, azokat következőleg szövegezem:

1. Van-e ezen tudományos lap hasábjain helye, egy lát-szólag a napi-sajtó keretébe tartozó közleménynek? s 2. mit jelent a legénykedő szövetkezet s mit kell érteni a vidor-zöld szakma boldog követőjének az alatt?

A tisztelt olvasó közönség azon része, mely az „Erdészeti Lapok“-at kebelbarátjának tartja és a magyar erdészet s annak irodalma felvirágzásán válvetve működik, bizonynyal el fogja ismerni, s velem egyetértend abban, hogy a fiatalságot nemcsak az akadémia négy falai között előadottak nevelik, de annak jövő-dőbeli szellemi irányára fölötte nagy befolyással vannak azon viszonyok, tényezők is, melyek között az ifjuság a tanintézet padjain kívül a közéletben folyvást mozog. Azon tanintézet, mely a magasabb paedagogiai feladatokat szemelől tévesztve, elégségesnek tartja az előadásra előirt tantárgyakat szárazon lemorzsolni, s nem teszi egyik főtörekvésévé az ifjuság szellemi s erkölcsi irányára is hatni, és pedig a tantermeken kívül is! az a tanintézet a hazának önértetes, a tudományok és köz-ügyek iránt érdeklődő polgárokat nevelni sohasem fog. Hogy

miszerint: a selmeczi akadémia fiatalsága egyik részének „korhelykedő czéhe“ ellen intézett ezen felszólalást, fájdalom, jogosultnak ismerjük, s a bursicosus intézmény megszüntetését a t. tanári kar beható figyel-mébe ajánlva, elvárjuk, hogy saját kezdeményezéséből is megtegye azt, mi annak feltétlen megszüntetésére vezet. Megjegyezzük egyébiránt még, hogy a magyar tannyelv alkalmazása és az akadémia ujja lett szervezése óta bizton vártuk, a bursok túlélő társulatának megszüntét s ezért nem tartottuk szükségesnek, hogy ez ügyről lapunkban szó legyen; de most, midőn szakunk egyik tekintélyes képviselője legujab-ban szerzett közvetlen meggyőződése alapján felszólal azért, mert a rossz irányu társulat rossz hatását látta, részünkről is kötelességnek ismertük tért nyitni e közleménynek, figyelemztetni kívánván ez alka-lommal még a jó hírnévre igényt tartani kívánó fiatalságot is, hogy szigoruan kerülje az oly elfajult társulatot, mely a jók megvetésével találkozik.

A szerkesztő.

ez így van s nem másként, ezt egyrésztől igazolja a selmeczi akadémia legujabb multja, másrésztől tanubizonyságot tesz erről a hazai számtalan tanintézet, a hol a tanári kar nem elégelve meg az ugynevezett praelectiókat, az ifju nemzedék s az állam jövőjére kiható tudományos önképző köröket alakít, a hol az ifjuságnak alkalma nyilik magát a közélet azon pályájára is kiművelni vagy legalább előismereteket szerezni, melyre az iskolák tanszékkal nem birnak.

Ezért jogosult az, szerény nézetem szerint, ha azt a mit elmondani kívánok, legközelebb tett tapasztalataim nyomán, ezen lapok hasábjain teszem közzé, ha mindjárt az éppen tudományos jelleggel nem is birna! s ezen a mi háztűzhelyünket legközelebb érdeklő ügyet a napi sajtóba nem viszem át, a hol az sokkal nagyobb hullámokat vetve a kellőnél, bizonynyal csak bennünket pellengérezne, mint a kik, a mi bensőbb ügyünkben lendíteni nem tudván, a nagy közönség tüntetése által kívánják kizökkent kereküket a rendes kerékvágásba juttatni.

Nehogy extravágálással vádoltassam azonban, legyen elég ennyi az 1. kérdésre; a mi a másikat illeti, mindenekelőtt kinyilvánítom: miszerint a legénykedő szövetkezet a „selmeczi bursensaftot“ akarja jelenteni; talán nagyon is szabadon a „Bursensaft“*) történelmi fejlődésére való tekintet nélkül fordítottam le s illetőleg magyarítottam a „Bursensaft“ szót; de szolgáljon mentségül az, hogy a támadó indulattal viseltető sajtó újabb kifakadásaitól úgy véltem legszebben megszabadulhatni, ha a czimiratban leplezetlen szólok kitűzött czélomról. Mennyire sikerült ez? a legközelebbi jövő mutatja meg, a miben egyébként nem kétkedem, hogy jó sikert hozand, de

*) Nehogy valamiféle telivér burs helyesírási hiba elkövetésével leczkéztessen meg, sietek kijelenteni: miszerint én a nyelvújítók azon osztályához tartozom, a ki az idegen szavakat a magyar helyesírás szabályai szerint írja ki, helyes kimondás s hangoztatás czéljából!

mondhatom őszintén az is bántana, ha Bachus s Gambrinus föl-kent bajnokai magyarításommal nem lennének megelégedve. Noha elégedetlenségük utóvégre is indokolatlan lenne, mert hisz hogy a bursok főczélzata a szeszadta legénykedés, azt nemcsak magukviselésének egész összege árulja el, de filiszterüldöző dalaik, szólamaik is stb., sőt többet mondok, maga a szövetkezeti rangfokozat is (Fuksz, Kólenbrenner, Veteran, Veteranissimus stb.) akkép van szervezve, hogy az egyik kaszt a másik felett, a legfelsőbb pedig mindegyik felett henczegő módon legénykedhessék!

Csodálatos szervezet! másutt a tiszta erkölcs, az el nem homályosítható érdem ad hatalmat, fölényt az illető kezébe; a selmeczi ifjuság körében ellenben az öblös torok, a minden nemes törekvést cinikusan leszólni tudó éretlen dölyf, a düllöngöző tömeg dicsőítése által kapóssá tett s a legnagyobb tiszteletre jogosító hányavetiség azon tulajdonok, melyek az ifjuság kitüntetésére teszik az illetőt érdemessé.

Hogy egy, a komoly tudományok terjesztésével foglalkozó elsőrangú tanintézetben, a szabadosságnak ily kinövésai a XIX. század VIII. tizedében hogy létezhetnek? erre felelni alig lehet! Az pedig mitsem változtat a dolgon, hogy az, a ki tanulni akar, tanulhat eleget, és a bursok társulatának fennállása mellett is vannak, kik tiszteletreméltó kivételt képeznek, mert ezek éppen kivételek s mert mi azt akarjuk, hogy egyetlen akadémiánk jó hírnevét az ily ostort érdemlő fattyu-kinövések tönkre ne tegyék, s hogy azok könyörtelen kézzel metszessenek le addig, míg túlsulyra lett vergődésük által magát a törzset veszélyeztetnék végelnyomással!

Ha ezek után netán szerény véleményemet a szokottnál erősebb vonásokkal mertem s bátorodom előadni, kérem a tisztelt olvasó közönséget, nehogy valamikép elhamarkodottságnak tulajdonítsa ezt. — A magyar államban egyedül álló sel-

meczi m. kir. bányá- és erdőakadémia iránti élénk érdeklődésem és a nagy közönség egy jó részének az ezen intézetet nem kellően hazafias szellemmel gyanúsító vádja az, a mely engem szomorú kötelességem teljesítésére közvetlenül szerzett meggyőződése alapján indított.

Hanem dologra. „Vasz kommt dort von der Höh!?”

A Drugethek ősi fészke, Ungvár fogadta ez évben a selmeczi erdőakadémiának nagy gyakorlati kirándulásában résztvevő erdőnövendékeket. Ez alkalommal bő alkalom nyílt, meggyőződést szerezni arról, a mit a sajtó a selmeczi ifjuság szelleméről s beléleletéről mondott.

Részemről nem tagadom, hogy én reám az a sajtóságos vadászlegényi egyenruha sem tett jó benyomást, a melyben az ifjuság jó része megjelent. Nem vagyok ugyan ellensége bizonyos irányban az egyenruhának, sőt el kell ismernem annak a mi viszonyaink között sok tekintetben való előnyét, tüzetesen akkor, mikor az illető külszolgálat teljesítése közben viseli azt, s ezt az állami szolgálatban levő erdészekre is alkalmazónak vélem; de a közönséggel együtt helyeslem azon itt tett megjegyzést, hogy ha már az ifjuság díszruhát akar viselni, az legyen magyar, vagy legalább olyan, hogy abban önkénytes vagy rendes vadász ezredbeli hadapródnak, avagy plane vadászsuhancznak ne tessenek, vagy helyesebben mondva, a miben mindennek föl legyen ismerhető, csak erdőakadémiai hallgatónak nem! De ez hagyján, hiszem mindnyáján voltunk ifjak, s így nem szabad felednünk, hogy a fiatalság egyik jellemző tulajdona az is, hogy mindenkép vágy feltűnni! és ha az ez idő szerinti selmeczi akadémiai ifjuság nem magyar, sem nem praktikus, de büchsenspanner öltözetben kíván feltűnésben részesülni, ehhez a magyarabb vidékek, a melyekhez mi is számítjuk itt magunkat a Beszkidek alján, még pedig emelt fővel, sajátos felfogásából eredő megjegyzésén kívül más szó

nem férhet! És ha ezt mégis fölemlítém, tevéim leginkább azon okból, mert ez is összhangzásban látszik lenni az egészszel, és illetőleg kiegészítő részét képezi az akadémiai ifjúság azon csakugyan különös felfogásának, mely szerint Selmeczen az akadémiai ifjúság kebelében azért nem szabad, nem kell semminek magyar elnevezést adni és semminek magyarosnak lenni, mert ha ez megtörténnék, akkor a nem magyar ajkuak minden olyasból, a mely a magyarságnak legparányibb színezetével s jellegével bir, kirekesztenék magukat. És habár csudálatraméltóan is hangzik az, de mégis tény, hogy ámbár ma, alig figyelembe vehető szám kivételével, csupán a magyar állam polgárai hallgatják az akadémiai előadásokat, még is akadnak és nem éppen kis számmal olyanok, kik megtagadják, hogy magyarok, sőt államellenes indulattal és államellenes tendenciákkal vannak eltelve! ez oly tény, melyet úgy az ifjúság, mint a tanári kartól is hallottam. És ép ezért, mert ez így van, van létjoga a bursensaftnak, az akadémiai ifjúság különös felfogása szerint, Selmeczen.

Ha ugyanis — ők így okoskodnak — tisztán magyar szellem lengné át a bursensaftot, az idézett érzelmű honpolgárok nem jelenhetvén meg, elszigeteltségükben még inkább gyarapodnának államellenes szellemükben; míg így a magyar ifjakkól álló bursensaft ölében tárt karokkal fogadtatván, alkalom nyílik az érintkezés által a kölcsönös kapacitálásra, miáltal aztán „a hogy úgy,” a magyar szellem terjesztetik. Higgye a kinek tetszik, ezt a szépen hangzó álokoskodást, én részemről minderre azt mondom, hogy alig marad itt idő a hazafias szellem terjesztésére, a hol nemesak erőteljes karban hangoztatik: „Szaufen iszt dasz aller beszte!” de tényleg is gyakoroltatik.

Az ifjúságnak ezen különös észjárása eléggé elárulja azon tisztátlan szellemet, mely a selmeczi akadémián gondolhatólag létezik.

Ezen szellem egy magában elég lenne arra, hogy a selmeczi akadémia ifjúsága eliteltessék széles e hazában! A kinek pedig még ezen indok nem elég, ám tudja meg azt is, hogy a selmeczi ifjúság egyik jelentékeny része nem tudományszomjának kielégítése végett megy az akadémiára, de a fiatal testet a fejlődés virágában levő lelket meggyilkolással fenyegető dözsölés elsajátítása végett.

Mély megilletődéssel tapasztaltam, hogy az ifjúság a testi erőt eléggé igénybe vett gyalog kirándulások után is képes még az éjnek háromnegyed részét dözsöléssel eltölteni, de nem képes az utána következő nap a gyakorlati magyarázatokat végig hallgatni. Ha jól emlékszem, az idei gyakorlati kirándulásban 27 hallgató vett részt, a kik közül kezdetben 6—8, később nem több háromnál hallgatta szorgalmasan a magyarázatokat és jegyeztetett, a többi elmaradt vagy kellemesen fecsgett; sőt egy rész a megelőző éjnek kellőkép történt felhasználását, az összhangzattan szabályai szerint egybeállított szenderedéssel bizonyította be, mutatván, mily édes munka után az álom!

Ha már bennem mindez fájdalmas bámulatot keltett fel, annál meglepőbb s kinosan mulattatóbb volt a közönségnek azon hozzám intézett kérdése, hogy vajjon igaz lenne-e az, miszerint a növendékek ily alkalommal az előirt forma szerinti hadgyakorlatokat is megszokták tartani? mert ha ez nem így volna — ugymond — mikép lenne az értelmezhető s megmagyarázható, hogy a Perecsenyben az éj homályában tartott hadgyakorlat alkalmával három önkénytes vadászlegény megfutamtatván, Selmeczre visszanyomatott! — Hogy megretírlás az igaz, tévék hozzá, de miután a selmeczi ifjúság műszaki kiképeztetésben részesül, hihetőleg a zseni-khórhoz fog annak idején beosztatni, s így jogosítva van zseni-strájkokat csinálni!

Ezen elég elmés megjegyzésre pedig tisztelt olvasó kö-

zönség, hogy mindent megtudj, már csak azt is elmondom! az adott alkalmat, hogy az Ungmegye felső részén fekvő Perecseny községben a legénykedő szövetkezet megjelent tagjai akna-napot tartván, az antibursok félrehúzóva, a bursok által egész összegében temporált nyughelyekre akartak visszavonulni, de nagyon is kis számban lévén képviselve, amazok által elutasító válaszban részesültek, és az összes kirándulók részére fölvelt éjjeli szállásról kiszorítottak, és illetőleg elüzetni szándékolattak. Ennek egy kis dulakodás lett a kezdete, vége pedig az antibursok visszavonulása! stb. stb.!!!

Ez s más egyéb viselt dolog igen épületesen hatván a közönségre, sőt reánk is szakemberekre, a kik Selmecezt közelebbről ismerjük; azt hiszem joggal s indokoltan vethettem föl a czimiratban foglalt azon kérdést: vajon czélszerű-e az erdészeti nagy tangyakorlatok megtartása addig, míg a legénykedő szövetkezet Selmecezen fennáll?

Ha a fennebbiekből szabad következtetéseket vonnom, a minthogy az másképen nem is lehet, határozottan ki kell mondanom: miszerint az ifjúságra nézve egyáltalában sem értelme, sem célja nincs. Nincs pedig 1. azért, mert a tanszabadsággal ellátott selmeczi akadémia ifjúsága már annál is inkább nem tanul, a mennyiben a legénykedő szövetkezet keblében honos dőzsölés által megmételyezve, a magasztosabb irány iránt érzékkel éppen nem bir, a gyakorlati kirándulásokon előkészület nélkül jelenik meg és így a magyarázatokat nem értvén, aziránt alig érdeklődik. Hogy egyébként a selmeczi erdészeti akadémia hallgatói, a nekik nem való szabad tanrendszer mellett, nem tanulnak, azt nemcsak a kollokválásról szerzett adatok igazolják bőségesen, de bizonyítja ezt a gyakorlati élet is eléggé, mert az utóbbi időben kikerültekből csak kevesen bizonyulnak be jól használható erőknél. Pedig nem így volt ez

még nem oly régen! — 2. nincs célja s értelme továbbá azért sem, mert a kirándulások által alkalom nyitnak a józan közönségnek az ifjuság szellemével, erkölcsösnek s emelkedettnek éppen nem mondható irányával megismerkedni. Ennek következménye pedig az szokott lenni, hogy az ifjuságnak virága, színe, kerül a természet pályát, mert utóvégre maguk a szülők is szent kötelességüknek ismerik, reményteljes gyermekeiket oly helyre, oly tanintézetbe nem küldeni, hol azok jövője testileg és lelkileg veszélyeztetve van. Hogy mi aztán a végeredménye annak, ha egy szakmát egy állam fiatalságának színe, java kerül?! azt eltalálni nem nehéz! Végre 3. nincs értelme a nagy tangyakorlatoknak azért, mert cél elérése nélkül, haszontalan költségekkel vannak egybekapcsolva. Pedig ezt a mai nyomasztó viszonyok között, különösen a selmeczi akadémián, hol nagyobbára szegény vagy középmódu szülők gyermekei látogatják a tanintézetet, szem elől téveszteni nem szabad egy pillanatra sem.

Ha ily körülmények mellett az erdészeti nagy tangyakorlatoknak megtartása némileg indokolható, az csak egy szempontból tehető meg, és ez az lenne, hogy ezek által a tanári karnak alkalom nyujtatik, tudományos látköre tágasbitására. Bár ez más úton, más módon még jobban lenne elérhető, és pedig azáltal, ha a tanári karnak egyik főfeladatává tétetnék, a szünidő alatt a magyar állam és a külföld nevezetesebb rendezett erdőgazdasággal bíró erdészeti uradalmait meglátogatni. Mert csak e módon lehet komoly tanulmányt tenni, nem lévén a tanár magán utazása közben kitéve annak, hogy figyelme a kitérőt tárgyról a hallgatók által folyvást elvonassék. És éppen ezért alig remélhetjük azt, hogy a selmeczi tanári kar a mai rendszer mellett az irodalom terén oly tevékenységet fejtsen ki, mint a minőt állása s viszonyainknál fogva kívánnunk kellene, s helyesebben mondva — lehetne. Kitérő-

leg szólva egyébként, a tanári kar irodalmi működésére nézve, ha időm és e becses lapok tere engedi, szerény nézetemet el fogom mondani annak idején.

Az elmondottakhoz különben még csak a következő pótlékokat óhajtom fűzni, és ugyan 1. azon legbensőbb meggyőződésemet, hogy a nagy tangyakorló kirándulások további megtartása fölösleges lesz, még pedig mindaddig, míg a selmeczi akadémián a legénykedő szövetkezet burjánozni fog. Ezen hirhedt szövetkezetnek a dőzsölés levén ugyanis főczélja, nemcsak közelidegenedést fog szülni, a szerint, a mint a tanintézet növendékei szélesebb körben fognak megismertetni; de tekintve azt, hogy a dőzsölésnek természetes folyománya a tétlenség, a restség, lehetetlen feltenni azt, hogy a jövődébeli kirándulások csakugyan az ifjuság épülése s okulására fognak szolgálni; 2. mi lehet annak az oka, hogy ma, midőn a selmeczi tanintézet hallgatóit kizárólag a hazai tanintézetekről nyerve, előadási nyelvül a magyart használja, az ifjuság körében egy a belső értékre mitsem adó és csupán külsőségek által hatni kívánó czafrangszerű szövetkezet nemcsak hogy fel tudta magát mindez ideig tartani, de létjogot merészel magának követelni? Csekély nézetem szerint, oka ennek első sorban a tanári kar azon idősebb része, a mely egészen a selmeczi légkörben növekedvén, a legénykedő szövetkezet fennállásában nem lát egyebet, mint kegyeletes megőrzését a multak emlékeinek! Oka másod rangban a tanári kar azon fiatalabb része, mely meggyőződés ellenére nem veszi fel a keztyüt és nem küzd az ostobaság porba döntésén. Oka harmadsorban az, hogy a magasabb paedagogia elvei a selmeczi akadémiáról száműzvék, és a tanári kar feleslegesnek tartja a fiatalság lelkületére hatni; elégnék vélvén az értelmet fejleszteni. Pedig hogy mi a tudomány lelki műveltség és tiszta erkölcsök nélkül? azt különösen napjainkban tapasztalni elég módunk van.

Én letettem arról, hogy a selmeczi akadémia ifjúságának szelleme összes iránya emelkedettebbé fog válni — és tisztelt olvasó közönség nem ok nélkül! — mert hisz ha egy tanintézet 8 év alatt nem tud átalakulni az állam, a nemzet igényeihez mértén, attól nagy reformokat várni alig lehet.

A tanári kar ne panaszkodjék a mai fiatalság léhasága ellen, de vegye Prometheus lángját kezébe és gyújtson életet a lelketlen tömegbe! Ez, az egekre mondom, lehetséges, mert hisz a fiatal kebel oly fogékony, melyből helyes elbánás mellett azt lehet alakítani, a mit kívánunk.

A szegedi közkiállításon egy régi szaktárs barátommal összehetalálkozva, nem győzte eléggé magasztaló csodálatát kifejezni a felett, hogy mennyire megmagyarosodott Selmecz nyelvre nézve! mert szívre, lélekre mindig magyarnak ismertük. Im egy példa arra, hogy mi lehetséges: a közéletben, pedig e téren a haladás nehezebb.

Bocsánat ezek után, tisztelt olvasó közönség, nem vigasztaló közleményemért, elnézést netáni tévedéseimért, feledés ha nem használtam*) volna a jó ügynek! Az előadottakat azon tudat sajtolta ki belőlem, hogy mi erdészek haladtunk aránylag legkevesebbet, pedig nem tudni, valjon nem bennünket támogattak-e legjobban! A támogatás pedig merő hálából, legalább is haladást követel.

Addig pedig, míg ezt elérjük vagy megközelítjük, legyen Minerva és Diana irányunkban kegyes és segítse ügyünket oda jutni, hogy a helyeink betöltésére nevelt szakifjuság megértse komoly hivatását s hogy minden magyar erdész úgy teljesítse szolgálati és szakja iránti összes kötelességeit, mint ez minden igaz magyar honpolgárnak keble legbensőbb sugalmából ered.

R. A., m. kir. főerdőmester.

*) Igen sokat használt, mert a hazafias közönségnek alkalmat nyújtott, kárhoztató ítéletének kimondására és terjesztésére! A szerk.

Az Országos Erdészeti Egyesület véleménye a párisi kiállításon való részvétel ügyében.

(1876--652. szám a. intézve a m. k. földmívelési ministeriumhoz.)

Nagyméltóságu Minister Ur! Az 1878. évben Párisban megtartandó nemzetközi kiállításon való részvétel ügyében idei 622. elnöki szám alatt hozzánk intézett nagybecsü leiratban feltett 5 kérdésre következőkben van szerencsénk válaszolni.

1. Egyesületünk, figyelemmel arra, hogy a hazai erdők épület- és műszerfa évi termésének a belföldi fogyasztással együtt és az általános gazdasági tapasztalatok szerint, eddig alig egy harmad része használtatik ki s hogy a tölgy-, műszer- és kádárfának Franciaországba történő nagymérvű kivitele mellett legujabb időben igen örvendetes fejlődésnek indult a fenyőfa anyagoknak ugyanoda való szállítása is, erdőgazdasági érdekünk szempontjából szükségesnek ismeri, hogy hazánk a Franciaország által rendezett nemzetközi kiállításban részt vegyen.

2. Nem tartjuk kétségesnek azt, hogy a nagyobb erdőbirtokosok, kik tetemes tömegre terjedő évi fatermésüket igen nehezen, vagy részben éppen nem értékesíthetik, s hogy a fakereskedők közül is többen készséggel lesznek hajlandók, habár némi, de az ügy jelentőségéhez képest minden esetre csekélynek mondható áldozattal is részt venni a kiállításban, és pedig legalább oly mértékben, mint a minőt a faanyagok és erdei felgyártmányok csekély változatossága, látványos kiállításra kevésbé alkalmas alakja és az erdőgazdasággal és erdei iparral tüzetesebben foglalkozó egyének kisebb száma feltételez.

3. Azon nézetben vagyunk, miszerint kívánatos lenne az összes kiállítási csoportokban részt venni; ha azonban ez terhes pénzügyi viszonyaink mellett nem volna lehetséges, mégis

mellőzhetlenül szükségesnek véljük azt, hogy Magyarország legalább a földmivelési téren mulhatlanul részt vegyen.

4. Az erdészeti tárgyak collectiv kiállítását részünkről nem tartjuk szükségesnek, mert azon ok és vagyonérték, mely az egyes erdőbirtokosokat a kiállításban való részvételre serkenti, oly speciális és a kiállítandó termények értékére valamint minőségére nézve is egymástól oly eltérő lehet, hogy együttes kiállítás által az érdekek kellő kielégítése alig lenne elérhető.

A kiállítási költségek némi mérséklése végett szükségesnek tartjuk azt, hogy legalább a magyarországi és ausztriai valamint francia vasutak, figyelemmel arra, hogy a faanyagoknak már az erdőből a legközelebbi vasútállomáshoz való szállítása is tetemes fuvarköltséggel terheli a kiállítót, a kiállítandó erdőterményeket teljesen díjmentesen — s hogy a közben eső külföldi vasutak, valamint vizen való szállítás esetében a hajózási társulatok is, a faanyagszállításoknál általuk alkalmazott legmérsékeltebb díjak mellett szállítsák.

5. A kiállítandó tárgyaknak elküldés előtti megbíráltatását, mely nézetünk szerint csak Budapesten lenne fogandosítandó, nem tartjuk czélszerűnek azért, mert ez nemcsak tetemes költséggel és nehézséggel járna, de másfelől még a tárgyak minőségében is csorbát okozhatna s mindemellett is úgy hisszük, hogy a hazai bírálat a kiállító irányában alig vállalhat jogos felelősséget.

Az Országos Erdészeti Egyesület igazgató választmányának nevében:

Budapest, szeptemberhó 14. 1876.

Wagner Károly, alelnök.

Horvát-Szlavonországok községi erdeinek kezeléséről.

(Folytatás.)

A községi erdők használata.

40. §. A községi erdők közös tulajdonát képezik az illető község mindazon lakóinak, kik urbéri telki-állománynyal birnak, vagy a kik az erdőkiosztás alkalmával, mint zsellérek, haszonrészesek gyanánt vétettek számításba. Ezenkívül birtokjoga, s illetőleg használati része van a lelkésznek és a tanítónak.

41. §. A haszonrészesek a községi erdők által nyújtott mindennemű használatok élvezetére jogosítvák, és pedig az urbéri telki állományok tulajdonosai ezen birtokuk arányában, míg a zselléreket egyenkint egy jobbágytelek után számítandó használat $\frac{1}{8}$ -a illeti meg. A lelkész egy egész urbéri telek utáni használatot, a tanító pedig ennek felét élvezi.

42. §. Ezen haszonrészesek czimük és használati jogviszonyaik szerint az erdőtelekkönyvbe bejegyzendők.

43. §. Az igazságos és arányos eljárás tekintetében, mely követendő az illetmények kijelölésénél s az anyagoknak tüzi és épületi fára való elkülönítésénél és elosztásánál általában s nevezetesen az épületi faanyagoknak a kimutatott szükséglet szerinti kijelölésénél, szemben azon körülménnyel, hogy a községlakók az urasági erdőkből azelőtt ezen anyagokat telki-állományuk arányára való tekintet nélkül nyerték, a következők rendeltetnek el :

a) A fa kijelölése és elosztása a fennálló gazdasági terv alapján s az ebben megállapított kulcs szerint eszközlendő.

b) Az évi vágásból mindenekelőtt a házak és istállók felépítményéhez szükséges faanyagok fedezendők.

c) Azon haszonrészesek, kiknek ilyen épületi faanyagokra szükségük van, kötelesek magukat legkésőbb július-hó végéig

saját községük képviselőjénél bejelenteni, mire a község bírāja és 2 kiküldött az illető erdész jelenlétében az épületi anyag-szükségletet megállapítják, s a körülmények szerint engedélyezik vagy megtagadják.

d) Ha az illető évi vágásban az utalványozott épületi anyagokon kívül még épületi czélokra alkalmas törzsek maradnak fenn, ezek a haszonrészesek között arányosan elosztatnak; s viszont, ha az évi vágás épületi anyagterméke az ebbeli egész szükséglet fedezésére nem lenne elégséges, akkor a bejelentett szükségletek megfelelő arányban mérséklendők.

e) A tűzifa, melyhez az épületi törzsek ágai és egyéb eleső részei is sorolandók, összevágatik s hasáb-, dorong- és galyfára elkülönítve s a legapróbb rőzse nyalábokba kötegelve rakatik össze, melyekből aztán a haszonrészesek illetményei kiszolgáltatandók.

f) A fa döntéséhez, rakásolásához sat. szükséges munkásokat a haszonrészesek kötelesek kiállítani, s a költségeket használati illetőségük arányában fedezik.

44. §. A 12. és 14. §§. alatt jelölt esetekben ugyanazon eljárás tartandó szem előtt, mely ezen rendelvény 14., 15. és 16. §§-ban elő van írva.

Az eladott törzsek után befolyó pénzösszegek (14. és 15. §.) egyelőre a megye pénztárába helyezendők el és ott őrzendők mindaddig, míg a község törvényes képviselő testülete rendes ülésileg nem határoz, s javaslatot nem tesz az iránt, hogy a község mely üdvös céljára kívánná ezen összegeket fordítani, mely határozata, s illetőleg javaslata azonban a községnek csak akkor jut érvényre, ha azt a megye elfogadja és a kir. kormány megerősíti.

45. §. Azon községekre nézve, melyek lakói a faizáson kívül másnemű erdei használatok, mint pl. legeltetés, makkol-

tatás, gubacs sat. élvezetében is állanak, ezen mellékhasználatokra vonatkozólag következők rendeltetnek el :

a) mellékhasználatok a községi erdőkben csak annyiban engedtetnek meg, a mennyiben ezek üzése a felujítás s általában az erdőmivelés akadályára nem szolgál. Ehez képest

b) legelő marháknak és sertéseknek az erdőbe bocsátása csak a fönt idézett erdőtörvény 10. §-ának korlátai között engedtetik meg.

A makkoltatás végett bebocsátott sertések után a község pénztárába mindannyiszor azon bér fizetendő le, melyet a haszonrészesek többsége a község képviselő ülésén megállapít. Ennélfogva a haszonrészesek sertésállománya, a fennálló urbéri törvények szerint, még a makkos erdőbe való bebocsátás előtt számszerint felveendő.

c) A gubacs s mindennemű bármi néven nevezendő erdei gyömolcsők kihasználása mindig nyilvános árverés útján adandó ki, s a bérösszeg a község pénztárába szállítandó.

46. §. A makkoltatás-, gubacs- és egyéb mellékhasználatokért, valamint az erdei kártérítések útján egész év alatt befolyt összeg évről-évre, s a számadás lezárása előtt a haszonrészesek között, használati jogaik arányában, kiosztandó; ezen osztalékokból azonban először és egyenkint levonandók az erdőadóra, valamint a kezelés és felügyelet költségeinek fedezésére szükséges összegek, a mennyiben t. i. a haszonrészesek ezen tartozásaikat még le nem rótták volna.

47. §. Ugyanazon arányban illeti a haszonrészeseket a törzsek eladása útján befolyt pénz is, azzal a különbséggel mindamellett, hogy ez nem osztatik szét, hanem mint tőke, háromszoros biztosíték mellett, kamatozólag helyeztetik el, s a haszonrészeseknek csak az évi kamatok fizettetnek ki; feltevé, hogy ezen összegekkel, a község kívánata és javaslata folytán, s a megye egyetértése és a kormány jóváhagyása

mellett, valamely más célra irányuló intézkedés nem történt (44. §.)

48. §. A községek az erdőkből befolyt, s a 46. §-ban említett költségek fedezése után fenmaradó évi jövedelmeket, a haszonrészesek többségének határozata szerint erdőgazdasági célokra vagy a község más hasznos céljaira fordíthatják.

Bíráskodás.

49. §. Mindazon panaszos és peres ügyek, melyek a haszonrészesek között az erdei használatokra vonatkozólag felmerülnek, vagy pedig az erdőkezelő és védszemélyzet ellen irányulnak, és viszont, az 1852. december 3-iki erdőtörvény alapján s közigazgatási úton láttatnak el, első fokulag a szolgabírák, másod fokulag a megye, s harmad (és utolsó) fokulag a kir. kormány által.

Zárhatározat.

50. §. Az 1852. december 3-ikán kelt és az 1857. június 24-diki kir. nyíltparancssal Horvát-Szlavonországokban érvényre emelt erdőtörvény minden egyéb határozmányai teljes jogerejükben maradnak, s további rendelkezésig minden tekintetben pontosan betartandók.

Zágráb, 1871. márczius 4.

A fentebb közölt kormányrendelet gyakorlati kivitelére vonatkozólag általában következő észrevételeim vannak :

Miután Szlavoniában egy községnek sincs oly kiterjedésű erdőbirtoka, hogy annak kezelésére külön erdész alkalmazása indokolt és jutalmazó lenne, a most említett rendelet 7. §-a értelmében erdőkezelési kerületeket kellett, az illető erdőmester terve és javaslata alapján alakítani.

Ilyen kezelési kerületek, élükön egy-egy erdészszel, alakítottak, a helyfekvésre, az erdőségek nagyságára, valamint az ország közigazgatási beosztására való tekintettel. Verőcze-

megyében körülbelől 25.000 holdnyi erdőterületből 6 kerület. A Szerémségben körülbelől 6000 hold erdőből 2 kerület. Pozsegamegye 10.000 holdnyi erdőbirtokából 2 kerület, s ezen kerületek nagysága 2.200 és 10.000 hold között változik.

Az egyes községek erdőbirtoka általában 20, egész 200 (1.600 □ öles) holdra tehető, s a 400 holdat igen ritka esetben haladja meg.

Verőczemegyében, hol a legértékesebb erdőségek vannak, holdanként és évenként a kezelési és felügyeleti költségek 37.₆ krt, a miveltési költségek átlaga 3 frt 27.₅ krt, s az évi adó holdanként 28.₄ krt tesz.

Ugy az erdőkezelési kerületek alakítása, valamint az erdészségeknek a kormányrendelet 9. §-a értelmében való felállítása körül igen sok nehézségekkel, s a lakosság nagymérvű ellenszegülésével kellett megküzdeni. Az őserdők közepette fekvő Szlavon községek lakója — nagymérvű fapazarláshoz szokva — nem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy osztályrészül kapott saját erdőbirtokát ne tekinthesse oly tulajdonának, melyben kénye-kedve szerint gazdálkodhatik. Ez okból némely erdők már a fentebbi rendelet foganatba vétele előtt kipusztítottak, s a közigazgatási hatóságok és községi előjárók különben is erőtelen védelme nem volt elégséges arra, hogy legalább az értékesebb erdők pusztítását meggátolja. A kormányrendelet életbeléptével a legtöbb község vonakodott az erdészeket és erdővédeket megválasztani.

A helyes kezelés által követelt czélszerű beosztást is csak később lehetett eszközölni, midőn a lakosság az intézménnyel némileg megbarátkozott, s azt nem nézte többé oly ellenséges szemekkel, mint eleinte. Nevezetesen költségkimélés szempontjából egyelőre aránytalanul nagy kerületeket kellett alakítani oly kiterjedéssel, hogy azoknak minden irányu helyes kezelése a physikai lehehetetlenségek közé tartozott.

Csak miután a községek az évi vágások hozamaiból, s illetőleg az ennek eladása folytán bevett jövedelem nagyságából az erdőségek valódi értéke felől meggyőződtek, verhetett az új szervezés állandóbb gyökeret.

Szlavonia községi erdeinek üzemtervei nagyjából már el vannak készítve, s ezen erdőségek jelentékeny része már szabályszerű kezelés alá vétetett.

Az üzemtervekre vonatkozólag megjegyzendő, hogy ezen erdők természetéhez képest és a községek érdekében a lehető legnagyobb mennyiségű fahasználat tüzetvén ki, elvileg sarj-erdőüzem fogadtatott el 30 éves fordával és középerdő-üzem az alfára nézve 20, a felfára nézve pedig 80 éves fordával.

Ezen célból az erdőtestek öt-öt éves korszaki területekre osztattak be.

A szerémségi és a Verőczemegye drávavölgyi középerdők felújítása kocsános tölgy és gyertyán alfával s tölgy felfával eszközöltetik. Pozsegamegyében s Verőcze dombos és hegyes vidékein e célra bükk és gyertyán kocsántalan tölgygyel elegyesen használtatik.

A remélhető hozam Szerém- és Verőczemegyék síkjain 95 köbméterre becsültetett, melyből 76 köbméter a főhasználatra, 19 köbméter pedig a köztes használatra esik. Hegyi vidékeken és homokos területeken fekvő községi erdőkben ellenben 76 köbméter irányoztatott elő, s ebből 60 köbméter főhasználat, 15 köbméter pedig köztes használat gyanánt vétetett; mely előirányzatok a termőhelyi viszonyoknak meg is felelnek.

Daczára a kitüzött s a sarj- és középerdőgazdaság mellett elérhető legnagyobb használati hozamoknak, a községek soha sem lesznek képesek faszükségeiket saját erdeikből fedezni, minthogy ezen községi erdők lehető legnagyobb hozamát még

a legkisebb mértékkel számbavett évi fogyasztás is tetemesen fölülmulja. A hiányzó szükségletet az előírányzott évi hozam 0.3-dére lehet tenni.

Ezen abnormis állapot a segregatio keresztülvitelének természetes következménye. Az elkülönítés ugyanis a községek faszükségletének némi tekintetbevételével foganatosított ugyan, de nem vétetett itten figyelembe sem az anyagtőkét képező valódi fakészlet, sem az ennek megfelelő terület, hanem úgy a jogosult községek illetménye, valamint a kihasítandó erdők pénzértékben számítottak ki, s a megváltás egyedül ez alapon foganatosított.

Községi erdők irtása még eddig nem fordult elő, de igenis az az eset, hogy több olyan község, mely a segregatio alkalmával felettébb kedvezőtlen fekvésű erdőt kapott, ezt befásított legelő területtel cserélte ki; más községek pedig a fa váltásdíjából területeket vásároltak, s azokon új erdőket nevelnek, mire nézve a szükséges engedélyt minden akadály nélkül megnyerték.

A községi erdőkre vonatkozó ügyeknek a 17. §-ban említett kezelése annyiban hiányos, a mennyiben az erdőhivatalnak ellenőrködő befolyásáról nincs gondoskodva. A községek az év végével csupán naplókivonatokat küldenek be az erdőhivatalhoz, mely ezekből összeállítást készít. Az erdész ellenjegyzése annál szükségesebb volna, minthogy a községeknek utólagos megyei határozattal megadatott a jog, hogy nem csak a kormányrendeletben említett mellékhasználati anyagokat, hanem a csekélyebb hulladék- és rőzsefát, széltöréseket stb. szintén eladhassák. Vagy pedig az erdészeknek is naplót kellene hogy vezessenek, midőn összehasonlítás útján a számadások helyességét meg lehetni vizsgálni és itélni.

Az erdőtelekkönyv szerkezetére vonatkozólag meg kell jegyeznem, hogy ez a jobbágy-birtokok oszthatósága folytán a

legfáradtságosabb feladatot képezi, s a legnyűgzőbb akadályul szolgál a községi erdők kezelésére vonatkozó föntebbi rendelet foganatosításában.

Tájékozásul álljon itten egy ilyen erdőtelekkönyv rovatos beosztása :

Folyószám	A jogosult			Joga van	Kap az évi vágásból	Terhek		Fizet osztr. ért.						Megjegyzés
	vezeték- és kereszt-neve	ház száma	lakhelye	N. erdőre X tkv. sz. alatti nagyságban haszonvétele évre	tüzifát	adó	kezelés és felügyelet	legelőért	makkoltatásért					
					hasábot						épületi fát			
												ágat		
													olet	

Ezen mutatóványból látható, hogy ez nem a tulajdonképeni telekkönyv, hanem egy olyyszerű főkönyv szerkezetével bir, mely a jogosultak évi haszonélvezetét és viszonykötelezettségeiket tartalmazza.

Bár nincs kimondva, hogy ezen telekkönyvet kinek kell vezetni; valóságban azt az erdészek vezetik helységenként bizottságilag megállapított módon és szerkezet szerint.

Mintán némely községekben az egyes birtokok már négyzetölelig fel vannak darabolva, ennél fogva úgy az évi vágások és fatömeg, valamint a költségek megosztásánál rendkívüli nehézségek fordulnak elő.

Merültek fel ugyan e részt javaslatok, egyebek között az is, hogy az erdőhasználati jog egy holdnál kisebb birtokrészletekre ne terjesztessék ki; de a kormány a 18. §. betűjéhez ragaszkodva, csupán annyit mondott ki, miszerint kívánatos oda hatni, hogy a faizási és legeltetési jog lehetőleg egyesek birtokában összpontosíttassék. *Aue József, főerdész.*

(Vége köv.)

A doroszlói erdőkben észlelt fagy- és rovarkárokról.

Az a jó körülmény, hogy az „Erdészeti Lapok“ füzetei nem egyszer az állattanba vágó közleményeket hoznak, úgy hozza magával, hogy rovatait magamforma ember is szívesen érdeklél átnézi, s néha-néha beleolvas oly közleményekbe is, a melyek csak közvetve, de mégis összefüggnek az állattannal.

A fagykárokról szóló közlemények nem kis mértékben költötték fel figyelmemet; mert hiszen az állat és növényvilág közötti szoros kapocs, a légtünetek behatása és befolyása mind a kettőre, sok kiinduló pontot szolgáltatnak és bizonyára sok tanúságot rejtenek magokban.

Nem mondhatom, hogy érdeklődésemért valami bő kielégítésben részesültem volna, mert — valójában — az eddig közlött jelentések, melyek a VIII-ik füzetben befejeztettek, csak előleges tájékozásokul tekinthetők. A jelentések a fagynak, mondhatni, momentán hatásáról szóltak, úgy, a mint az nyomban a fagy után a szemnek mutatkozott, a fagy következményeiről, tehát a kérdés voltaképeni lényegéről, újabb tudósításokat kell várunkunk. *)

Az utóbbi irányban kívánnék némely észrevételeket tenni azokról a helyekről, a melyeket ismerek, a hol a Fauna jelenségei reászoritottak a növényzet számbavételére, s a valóban rendkívül erős fagy következményeinek megfigyelésére is.

Az észrevételek a zombori kincstári uradalom doroszlói és apatini erdészeti pagonyaira vonatkoznak, ugyanazokra, a melyekről e lapok VIII-dik füzetében Krivácsy főerdész ur értekezett. A bezdáni pagonyt nem ismerem.

Észleleteim f. évi márczius végén, tehát jóval a fagy előtt kezdődtek, s augusztus végéig terjednek.

*) Ugy látszik, hogy Ruttner főerdőmester ur is erre czéloz, a midőn a fagykár másnemű tárgyalását bejelenti.

Az *O. dispar* által megviselt részeket a fagy leforrázta;

A rendkívül korai, a csapadékokra nézve igen előnyös tavasz, mely egy igen rendes lefolyású, a hótakaró tekintetében tökéletes télre bekövetkezett, úgy hozta magával, hogy a tölgyesek a szokottnál korábban zöldültek ki. De ezen előnynek meg volt a maga nagy hátránya is, t. i. az, hogy az erdőre nézve kártékony rovarok teljes épségben teleltek át s romboló hatásukat csakhamar megérezttették.

Április végén az apatini pagonyhoz tartozó szálas erdők, a Gája nevezetű rész kivételével — a hol az ertések is vannak — a *Cnethocampa processionea* L. *) seregei által oly pusztára voltak rágva, hogy az erdő tökéletes téli képet viselt, mely annál kirívóbb volt, minthogy a távolban látható, vigan zöldelő erdőrészek az ellentétet tökéletessé tették.

Az erdőben való járás ekkor veszedelmes volt, mert a hernyók letöredezett, finom szőrözete megtöltötte a levegőt, s a hol e szőrök a testhez értek, ott kiállhatatlan viszketést, utóbb gyuladást okoztak.

Majdnem egy időben jelentkezett az *Ocneria dispar* L. hernyója, mely bár kisebb mértékben pusztítva, de elterjedett a megvizsgált pagonyok egész területére. Ennek pusztítása annyiban volt látható, hogy a fakoronák zöldjébe sok fakó, feketés szín vegyült, úgy hogy a zöld csak alig uralkodott.

Mindez megelőzte a májusban bekövetkezett fagyokat; s hogy ezeknek hatásába befolyt, az nagyon is természetes.

A *C. processionea* által letarolt részeket lombtalan állapotban érte a fagy, s megölte az itt-ott nyiladozó új rügyeket, tehát másodszor is visszanyomta az erdőt.

*) A m. n. muzeumnak oly fészkeket küldöttem be, a minőkhöz foghatót aligha látott a jó Ratzeburg. A vándorlás jelenségei igen érdekesek voltak s kitűnt, hogy az elterjedés mennyire függ az erdőtalaj járhatóságától. A rendkívül nagy árvíz t. i. az erdőig is elhatolt, s a szélek nem egy sarka vízben állott, e sarkok azután a legszebben zöldeltek, holott fűszomszédságokban az erdő teljesen le volt tarolva, s valóban deczemberi arczatot viselt.

H. O.

a hernyók által különösen meggyengített új hajtásokat, jelesen az ertvényekben megölte, úgy hogy ezek elszáradtak. De az elszáradás csak helyen-közon következett be, az egyes fácskákat csak részlegesen érte, s a gondos megtekintés megmutatta, hogy egyetlen egy fácska sem pusztult el.

A fagyokra ismét a képzelhető legjobb időjárás következett be. A derült meleg napokra esős napok következtek, és junius vége felé a bajok nyomai olyannyira elenyésztek, hogy csak a gyakorlott szem vehetett észre némi hátramaradást, a mennyiben t. i. a másod, illetőleg harmadszori levélzet kevésbé fejlett, a fák koronái tehát kevésbé tömöttek. Ez ma is látható.

A nevezett két pagonyra nézve tehát áll, hogy noha tűneményszerű rovar és fagykároknak volt is kitéve, e káros befolyásoknak következményei nem olyanok, a melyek a faternyésztés megváltoztatását indokolhatnák, s hogy a károsító rovar nem az e lapok IX. füzetében Krivácsy ur által megjelölt sárga faru gyaponcz (pha. bom. chry.)

Az apatini erdők makk- és gubacstermését, mint fentebb kimutattam, a hernyó jóval a fagy előtt megsemmisítette; a doroszlói erdőkre nézve a termények csekély volta szintén a hernyónak (*Ocneria dispar* és részben a *C. processiona*-nak is) róható fel egész bizonyossággal. A fagy nem árthatott volna annyit, mert a kedvező tavasz folytán igen fejlett, tehát ellentállásra képes állapotban érte jelesen azon erdőrészeket, a melyek ez erdőterményeket leginkább szolgáltatják.

A kártékony rovarokra nézve a fagy csak igen csekély hatással volt, a mennyiben csak azon hernyófészkeket ölte ki, a melyekben az állatok éppen vedlettek. Julius második felében különösen az *Ocneria dispar* kezdett fejlődni, mely bábjait nem csak a tölgy, hanem még a galagonya leveleibe is elrejtette, s párzását bevégezvén, a fák derekára rakta le vörössárga szőrleppellel védett petéit. Ha a tél nem segít, úgy egy gonosz év következik.

Herman Ottó.

Szabályrendeletek az államerdészeti szolgálat köréből.

I.

Az erdészeti évi zárszámadások elkészítésénél az év elején és végén kimutatandó anyagkészletek értékének megállapításáról.

1876. évi 38.728. szám.

(Körrendelet valamennyi m. kir. jószágigazgatósághoz és a két főerdőhivatalhoz.)

Tapasztaltatott, hogy az (igazgatóság, főerdőhivatal) az évi zárszámadások szerkesztésénél az év elején és végén kimutatandó anyagkészletek értékét mindenkor az árszabályok alapján számítja ki, s az így tévesen nyert értéket veszi fel a zárszámadásba.

Miután ezen visszas eljárás folytán az anyagkészletek értéke ugy az év elején, mint annak végén a valóságnak nem felel meg, hanem az értéket a ténylegesnél jóval magasabbnak tünteti elő, rendeltetik:

Az anyagkészletek az év elején és az év végén — legyenek azok akár raktárakban, vágásokban vagy folyók partjain elhelyezve — csak azon költséggel veendőek számba a zárszámadás összeállításánál, a melybe termelésük és szállításuk, szóval kiállításuk került odáig, a hol azok éppen elhelyezvők.

Azon esetben, ha a vágásokban, a folyók partjain vagy a raktárakban netalán olyan fa is lenne, mely már korhadásnak indult, s így már a kiállítási költségeknél is kisebb értékkel bír; a zárszámadásba ezen fának csakis a valóságnak megfelelő értéke veendő fel, s ha ezen korhadt fa egyáltalában már nem értékesíthető, az egyáltalában figyelmen kívül hagyandó a zárszámadás összeállításánál, figyelmeztetvén a (czim), hogy annak leírása végett azonnal jelentés teendő a ministeriumhoz.

E rendelkezésből kifolyólag utasittatik az (igazgatóság, főerdőhivatal), hogy a f. évre szerkesztendő zárszámadások helyes egybeállíthatása czéljából már a f. év elején kimutató anyagkészlet értékét, — hivatkozással ezen körrendeletre, — a fenti szabály szerint állapítsa meg, illetőleg az év elején mutatkozott anyagértéket a szerint helyesbitse, jövőre pedig a zárszámadás készítésénél a fenti határozatot szigoruan tartsa szem előtt.

Budapesten, 1876. évi szeptemberhó 8-án.

II.

A rendelkezés alá jutott gazdasági és erdészeti tisztviselőkkel követendő eljárás tárgyában.

1876. évi 16.484. szám.

(Körrendelet valamennyi jószágigazgatósághoz, a marmaros-szigeti bányagazgatósághoz, a nagybányai és ungvári főerdőhivatalhoz és a zágrábi orsz. pénzügyigazgatósághoz.)

A rendelkezési állapotba helyezett erdészeti és gazdasági tisztviselőkre nézve ezennel rendeltetik, hogy azoknak tehermentes illetményeik, mint fizetésük kiegészítő része, a kedvezményi év tartamára összes mennyiségben és minden levonás nélkül kiszolgáltatandók.

Mintán továbbá jelenleg általánosan minden államhivatalnok állomásának megfelelő lakpénzben részesül, ezennel rendeltetik, hogy a rendelkezés alatti gazdasági és erdészeti tisztviselő a kedvezményi év tartamára vagy természetbeni lakásában meghagyandó, vagy pedig, ha a lakház más célokra vétetik igénybe, neki a szabályszerű lakpénz a kedvezményi év tartama alatt kifizetendő.

Oly esetekben pedig, midőn valamely rendelkezés alá jutott tisztviselő alsóbb rang és csekélyebb fizetéssel és kisebb

lakpénzzel összekötött állomásra neveztetik ki, előbbi minőségében élvezett fizetését megtartja olykép, hogy az előbbi és tehermentes illetményeinek értéke, melyekben a magasabb lakpénz is benfoglaltatik, az e részben fennálló szabályok értelmében kiszámítandó, és a különbség neki mint fizetési pótlék megadandó.

Budapesten, 1876. augusztushó 24-én.

Észrevételek „a fagynak a növény szervezetre való visszahatása“ czimű közleményre.

Az „Erdészeti Lapok“ f. é. VIII. füzetében a fagynak a növény szervezetre való visszahatásáról értekező cikk végpontjában az van mondva, hogy „a dér bizonyos viszonyok között életmentője lehet a növénynek.“

Ezen eszme a maga nemében új lévén, méltán magára vonhatta e lap olvasóinak figyelmét.

Mikor és hol vette ezt a közlő ur észre és egyáltalában mi jogosította fel őt ezen következtetésre?

Megfoghatatlan az egész, annyival is inkább, mert noha a növény kimúltát ő maga is a fagy után bekövetkező rögtöni hőváltozás eredményének tanulni ismerte, más felől azt is megfigyelhette, hogy a dér rendszerint szűk, mély és nedves völgyekben a legnagyobb, s noha itt a felengedés, mely kétségtelenül a növényélet működésének javára csik, leglassabban megy végbe, mind annak daczára a fagyokozta károk mindig a legérzékenyebbek. Mert minél hiányosabb a dérképződés, annál enyhébb a fagy káros hatása is. A miből azon gyakorlati szabály is magyarázható, hogy mindenhol ott, a hol az ember beleavatkozása engedi, a növény szervek életének biztosítása céljából a dérképződés meggátlására kell törekedni.

Ezen eljárást a Cordillerák magasan fekvő völgyeinek lakosai legtöbbször gyakorolják.

Csemetekertek telepítésénél a közlő urat megbizni nem lenne tanácsos, mert ha következetes akar maradni, akkor a derek által leginkább látogatott helyeket kellene e célra felkeresni, hogy késői fagyok beálltával (bizonyos körülmények között) a dér a csemetéket legalább néha megmenthesse.

Különben olvassa el a közlő ur a f. é. „Természettudományi Közlöny“ 295. lapján levő végpontot, mely szintén az imént felhozott értelmezésnek ad kifejezést s ezzel kapcsolatban mind azt, a mit az irodalom e részben nyújt s nézete a köznapi megfigyelésekkel karöltve, minden növénybonczatani fűszertől menten, éppen ellenkező lesz.

Az is igaz, hogy a fagy egész menete eddig még meg lehetős homályban áll előttünk. Mert, hogy a növénysszövet elhal-e pusztán azért, hogy sejtmedve megfagyott, még az sem bizonyos, csak azt tudjuk, hogy soknak halálát a gyors felengedés okozza. Tapasztaljuk ugyanis, hogy azon szövet, mely fagyás után lassan kiengedve életképes marad, szervetlenül, ha ugyanazon hidegben gyorsan enged fel, a minőben megfagyott, úgy, hogy a halál itt a felengedés, nem pedig a megfagyás következménye. Más részről azonban Göppert-nek a „*Nittella syncarpa*,“ „*Phajus grandifolius*“ és „*Calanthe veratrifolia*“ tett kísérletei, melyeket a „*Wochenschrift des Vereines zur Beförderung des Gartenbaues in den kön. preussischen Staaten*“ című folyóirat 1871. évi 33. számú füzetben közzétett, éppen az ellenkezőt bizonyítják, a mennyiben az említett növények halálát nem a felengedés, hanem mindig a fagy okozta.

Selmeczbányán, 1876. évi szeptemberhó 10-én.

X. Y.

A kolozsvári m. k. jószágigazgatóság kezelő erdő-hivatalainak tisztii létszáma.

A kolozsvári m. kir. jószágigazgatóság kerületében lévő görgényi, kolozsvári, topánfalvi, fogarasi, szászsebesi és vajdahunyadi m. kir. erdőhivatalok tisztii létszáma az új szervezés szerint következő. *)

Létszám	Az állomások megnevezése	Rangszálya	A személyes járandóságok egy évre				Teherrel járó illetmények egy évre			
			fizetés	lakpénz	tűzifa	kaszáló	irodai	szolgatartási	utazási	lo- és kocsisági
forint		metér	kat. hold	á t a l á n y f o r i n t						
1	Erdőrendező	VIII.	1400		66	7			900	600
1	Erdőmester	"	1400		66	15	150	200	400	600
1	"	"	1200		66	15	100	200	400	600
2	" 1200 frttal	"	2400		132	30	200	400	700	1200
1	"	"	1000		66	15	100	200	250	600
1	Kezelő főerdész	IX.	900		48	12	15		300	400
1	" "	"	900		48	12	15		200	400
1	" "	"	800		48	12	15		300	400
2	Pénztárnok és számvéő 800 frttal	X.	1600		84	20				
2	Pénztárnok és számvéő 700 frttal	"	1400		84	20				
1	Ellenőr	XI.	600		32	8				
1	Raktártiszt	X.	800		42	10	20			
2	"	"	1400		84	20	40			
3	Erdész 800 frttal	"	2400		126	30	45		600	1050
1	"	"	800		42	10	15		150	350
2	" 700 frttal	"	1400		84	20	30		400	700
3	" 700 "	"	2100		126	30	45		450	1050
6	" 600 "	"	3600		252	60	90		900	2100
3	Erdőgyakornok 550 frttal	"	1650							
3	" 450 "	"	1350							
4	" 360 "	"	1440							

A fentebbiek szerint a tisztii járandóságok összes értéke

*) Lásd az „Erd. Lapok“ 1871. évfolyam 162—166 és 170. lapját azon megjegyzéssel, hogy a borgói erdőhivatal tetteleg nem létesült, miután a naszódvidéki erdők, melyek kezelésére lett volna hivatva, 100.000 frttal a naszódvidéki határőr községeknek adattak.

49.966 frt, mely összeg az 1876. évi államkötségvetésben a tiszti illetmények fedezésére felvett 65.952 frtnál 15.986 frttal kevesebb.

A f a p i a c z r ó l.

Budapest, október-hó 1-én 1876.

A kereskedők az üzlet állásával ma általában véve megvannak elégedve, a mi annyit jelent, hogy az eladások kedvezőbb folyamatba jutottak, s hogy az őszre várt élénkebb üzlet ez alkalommal nem hagyott cserben.

A viszonyok piaczainken az utóbbi negyed év alatt általában sokat tisztultak, és a kereslet, leszámítva a pénzhitelből eredő nehézségeket, a kínálathoz az eddiginél sokkal kedvezőbb arányba jutott, ugyannyira, hogy már tekintélyesebb kereskedők is a jövő tavaszra, rendes körülmények feltétele mellett, a faüzlet körében előnyös értékesítéssel járandó forgalmat helyeznek kilátásba. Annyi mindenesetre tény, hogy kivéve a komáromi piaczt, a jó árukészlet mindenütt megapadott, s hogy azon anyagok, melyek esetleg még az őszi vízzel jutnak az értékesítési helyekre, vagy ott kora tavasszal jelenhetnek meg, igen kedvező helyzetbe jönnek az által, hogy a kezdődő új építkezések első szükségletének fedezésére szolgálhatnak.

A kereslet, főleg a metszett tölgy és fenyőfa árut s a tűzifát kedveli, ez utóbbit pedig különösen Budapestre is, melynek piaczára ez évben sokkal több tűzifát vásároltak mint 1875-ben.

A tölgydonga üzlete az eddigiekhez hasonló kielégítő fokozaton áll, s még máig emelkedés nem tapasztalható, noha a franciaországi szüretnek jósága és bősége felett épen nincs panasz. A bodnárfa, vagyis a nem francia dongák keresletét

már épen nyomottnak jelzik, és ez áruk tulajdonosai nagyobb engedménynek tételére hajlandók.

Egyes piaczokról a következő árakat jegyezhetjük fel :

Budapesten. Egy méter cserhasábfa . . . 5.5—5.65 frt.

Egy méter bükkhasábfa 4.5—5.5 „

Komáromban. 100 drb 5 m. h., 29 cm. sz.

lúczfenyődeszka tutajjal együtt 82—85 „

100 drb 5 m. h., 29 cm. sz. jegenyefenyő-
deszka tutajjal együtt 62—68 „

1000 drb zsindely tutajjal együtt 5.6—7 „

Egy köbméter fenyőszálfa 5—6.82 „

Liptó-Ujvárt (Hradek). Egy köbméter vörös-
fenyő, erdeifenyő vagy lúczfenyő szálfa . . . 3.4—5.3 „

Egy méter bükkhasábfa 1.6 frt.

„ „ fenyőhasábfa 1.3 „

Egy drb 4 m. h., 2.5 cm. v. és 29 cm. sz.

lúcz- vagy jegenyefenyődeszka 32 kr.

Ungvárt Egy köbméter fenyő szelvényáru . 6.5—13 frt.

Bocskón vagy Bustyaházán. Egy köbméter

lúcz-, vagy jegenyefenyő szálfa 3.2—6.33 „

Szolnokon. Egy köbméter lúczfenyő szálfa . 5.5—6.9 „

Szegeden. Egy köbméter tutajszálfa . . . 7.5—8.5 „

Soborsinban. Egy köbméter legjobb minő-
ségű fenyőszálfa 7.8 frt.

Egy köbm. leggyengébb minőségű fenyőszálfa 3.5 „

Görgényben. Egy köbméter fenyőszálfa . 3.2—5 frt.

Triestben. 1000 drb normal méretű tölgy-
donga 225—235 frt.

Bécsben az árak ugy állanak, miként mult füzetünkben jeleztük, s ugy a jó bükkhasábfa, mint a lúczfenyő fűtőáruk keresettsége kitartó.

Oderbergben. Egy darab normal méretű vasuti talpfa 1.₉₀—2.₁₀ frt.

A némethoni faüzlet helyzete még nyomott, noha egyes vidéken, mint például Boroszló környékén, az árak javultak, s a keresettség is élénkült, különösen a tölgypadlókra és vasuti talpfákra.

Ide jegyezzük még, hogy a magyar államvasutak által a következő 3 évre szükségelt talpfák és tűzifa szállítására az ajánlati tárgyalás múlt hó 23-án tartatott meg. A talpfákra következő legolcsóbb ajánlatok tétettek: egy bécsi czég által I. osztályu fákra 1.₃₄ frt, II. osztályuakra 1 frt és a III. osztályuakra egy temesvári czég által 0.₇₀ frt. Ez árt kielégítőnek találjuk, s a vasut a maga szempontjából kétségkívül helyesen járt el, midőn 3 évi szükségletének fedezését biztosította, miután hinnünk kell, hogy az üzleti válságoknak és pangásnak véget kell érni, s ez esetben a legközönségesebb viszonyok mellett is bizton feltehető, hogy a tölgyfa ára a közelebbi pár év alatt jelentékenyen fog emelkedni. Tűzifára a m. k. államerdők részéről tétetett legolcsóbb ajánlat, és pedig a besztérczebányai állomásra szállított nem usztatott bükkhasábfára méterenként 2 frt, usztatottra 1.₉ frttal, fenyő tűzifára 1.₅ frttal; a diósgyőri állomásra nem usztatott tölgy hasábfára méterenként 1.₉ frt, tölgydorongfára 1.₄ frt, bükkhasábfára 2.₃ frtés bükkdorongfára 1.₈ frttal.

A gubacs ára tartott és Budapesten métermázsánként a régi prima árut 31—32 frttal, és az új árut 25—26 frttal számítják. Ez anyag ára továbbra is szilárdan fog maradni, mert az idei termés tömege alig teszi felét is a múlt éveinek.

Bedő Albert.

Egyleti tudósítások.

I.

Kapcsolatban az „Erdészeti Lapok“ f. évi augusztus havi füzetében kiadott azon tudósításunkkal, melyben a t. egyleti tagokat arra kértük fel, hogy az alulírt titkári hivatalhoz beküldendő levelek által f. évi szeptember 30-ig nyilatkozni sziveskednének azon teendők iránt, melyeket vadászati érdekeink minél biztosabb megóvása végett szükségesnek tartanak: van szerencsénk a beküldési határidő meghosszabbítása mellett felhívásunkat a legmelegebben ismételni, s úgy a t. egyleti tagokat, valamint egyáltalában a vadászat összes ügybarátait is arra kérni, hogy becses nézeteiket a következő 3 kérdésre, f. évi október-hó 15-ig, alulírt titkári hivattal közölni, s ez által a kérdésben forgó fontos érdekeket támogatni sziveskedjenek.

1. Egyes helyi viszonyok között mire fektetessék a vadászati fősúly?

2. Minő szabályok lennének a szomszédos vadászbirtokok részéről kölcsönös és magánérdekeik megóvása végett követendők, s miben álljon a vadászat kölcsönös segítése és jelzése?

3. Minő eljárás követtessék a nemesvad tenyészetének kezelése és a vad elejtése szempontjából?

II.

Az Országos Erdészeti-Egyesület f. október-hó 15-én (vasárnap) délután 5 órakor az elnök lakásán (Pest, hold- és gyapju-utca sarkán I. em.) a f. évi közgyűlés idejének kitűzése és más kebli ügyek elintézése végett választmányi ülést tart, melyre annak tagjai tisztelettel meghívotnak.

III.

A folyó év utolsó negyedében Budapesten megtartandó rendes közgyűlésnek egyik tárgyát az egyleti alapszabályok módosítása és a Deák Ferencz alapítvány szabályzatának megállapítása is képezvén, a t. tagtársak tisztelettel kéretnek, miszerint az ezen szabályzatokra vonatkozó véleményeiket, valamint a közgyűlés tárgysorozatába részükről felvételni kívánt kérdéseket is alulírt titkári hivattal f. é. október-hó 15-ig közölni sziveskedjenek.

Az Orsz. Erdészeti-Egyesület titkári hivatala.

(B) **Császár kir. katonai ajánlati tárgyalás vörösfenyő hajója szállítására.** A pólai cs. k. tengeri-hadiszertár parancsnoksága (k. k. See-Arsenals-Kommando in Pola) 930 köbméter vörösfenyő hajóóra f. é. októberhó 19-én d. e. 11 órára ajánlati tárgyalást hirdet, s ebben — miként a „Pester Lloyd“ m. h. 10-én kiadott 221-ik számában közlött részletes hirdetésből olvastuk — azt kötötte ki, hogy csak karinthiai vagy stiriai anyagokat fogad el, s hogy még az ajánlatnak is akként kell fétetni, hogy az anyag Karinthia valamely vasutállomására szállítva vétetik át. Ajánljuk a cs. és k. hadügyministeriumnak, hogy rendelje el a hadiszertár t. parancsnokságának, miszerint az építő és szakközönség okulására hozza nyilvánosságra azon favizsgálati adatokat, melyek arra indították, hogy a magyarországi vörösfenyőfát, melynek műszaki jósága ha nem nagyobb, de semmiesetre sem kisebb, mint a karinthiai vagy stiriai vörösfenyőé, kizárja a versenyből, vagy ha ily adatai nincsenek, akkor legalább a 30⁰/₀ erejéig engedje résztvenni a vállalatban a magyar fakereskedőket is, kiknek vágyát a magyarországi hirlapban közölt hirdetéssel nem sajuálja felkelteni.

A fagy és a medvék. Fikker erdőmester Görgényből arról tudósít, hogy az ottani medveállományt is megkínózta, és részben csökkentette az idei tavaszi fagy az által, hogy egyfelől a legelésző nyájaknak a fagy után a medvék régiójából lejjebb kellett vonulni és másfelől, hogy a növényzet is elpusztult, mely máskor az éhségtől megmentette. Ezen kényszer helyzetbe a medvék a lúczfenyő kérgét hántották le, s azzal táplálkoztak. A görgényi erdőkben igen számos a medvék által meghántott fenyőfa.

Változások az erdészeti szolgálat körében. Rajzinger Antal volt erdőmesteri segéd Nagy-Károlyban, gróf Károlyi György uradalmánál Fényre főerdésznek neveztetett ki. Rochlitz Nándor fogalmazó erdőgyakornok a pénzügyminis-
teriumban a selmeczi erdőakadémiához az erdőhasználat tan-
székéhez tanársegéddé neveztetett ki.

A m. kir. pénzügyminister a kolozsvári jószágigazgatóság kerületében ujonnan szervezett m. kir. erdőhivatalokhoz a következő erdőtiszteket nevezte ki. I. Erdőmestereknek: Fikker Bélát rendelkezés alatti m. kir. erdőmestert, Scholtz Arnold m. k. erdőtítkárt és Steyrer József rendelkezés alatti m. k. erdőmestert. II. Kezelő főerdészeknek: Schusztér Mihály rendelkezés alatti főerdészt, Rappensberger Márton m. k. erdészt és Wester Sándor m. k. erdészt. III. Pénztárnokokká és számvevőkké: Bömches Frigyes rendelkezés alatti erdészt, Pétersberger Frigyes rendelkezés alatti erdészt, Römer Frigyes rendelkezés alatti pénztárnokot és Kelemen Lajos rendelkezés alatt pénztári ellenőrt. IV. Ellenőrré: Heiszer Antal rendelkezés alatti pénztárnokot. V. Raktár tisztekké: Misselbacher Nándor rendelkezés alatti erdészt, Guha Károly rendelkezés alatti erdészt és Schobél Károly rendelkezés alatti erdészt. VI. Első osztályú erdészekké: Rákosi József rendelkezés alatti erdészt és

Pischl Pál rendelkezés alatti erdészt. VII. Másod osztályu erdészekké: Eibl Gusztáv rendelkezés alatti ezimzetes főerdészt, Szöts Károly rendelkezés alatti erdészt, Kelemen Márton rendelkezés alatti erdészt és Wagner Gusztáv rendelkezés alatti erdészt. VIII. Harmad osztályu erdészekké: Terbóts Bertalan rendelkezés alatti erdészt, Korossy Károly rendelkezés alatti erdészt, Tellyesnitzky Nándor m. k. erdőgyakornokot és Scholcz Otto erdő-akadémiai tanársegédet. IX. Erdőgyakornokokká: Pellion Lajos, Stengel Gusztáv, Broosz Alajos, Gyöngyösy Béla, Rend Domokos, Oblatek Alajos, Lászlófy Gábor és Bartha Sándor eddigi m. kir. erdőgyakornokat.

A m. kir. pénzügyminiszter Pukáts Antal m. kir. II-od osztályu erdészt a zombori m. kir. jószágigazgatóság kerületébe m. kir. erdőszámvivővé nevezte ki.

Különfélék.

A fogyasztási adó egy őz után Budapesten 2 frt. Ezenkívül még legalább 1 frtot kell fizetni a vámvo-naltól, vasuttól vagy a vásár helyétől a lakásra való szállítás-ért s vám- és kövezetdíjért.

Bikkfa-gomba értékesítése. A zsarnóczai m. kir. erdőhivatal kerületében lévő brodi és geletneki pagonyok bikkfaállabjaiban gyakorolható bikkfa-gomba szedési joga Löwi Mór vállalkozónak 3 évre, évenkénti 50 frt díjért adatott bérbe.

A vadászati jegyek egy évi jövedelme Pest-megyében. Miként a „Nemzeti Hírlap”-ban olvastuk, Pest-megyében a vadászati jegyekért 1875. évi augusztus 1-től 1876. évi július végeig 11.796 frt adóilleték jött be.

Tűzkár. Lord Sámuel budapesti fakereskedő gőzfűrésze és gőzfavágója f. hó 26-án éjjel leégett, a gyár értéke 115.000 frt volt, s csak 86.000 frtig volt a triesti biztosító intézetnél biztosítva, elpusztult e gyárosnak még majdnem 6000 köbméter fája, valamint Száky Dénes fakereskedőnek is, kinek raktárába a tűz átesapott, szintén mintegy 7—800 köbméter épület- és szálfája, az anyagok fenyő és tölgyszálfák és fenyő-, tölgy- és bükkfa deszkák, dongák, szőlőkarók stb. voltak.

Az Orsz. Erd.-Egyesület pénztáránál teljesített fizetések.

(1876. szeptember hóban.)

Eggenhofer Albert fakereskedő 8 frt, Füzy Dénes erdőmester 8 frt, Klipunovszky Károly oszt. tanácsos 8 frt, Binder Vilmos m. k. főerdész 8 frt, Biach Mór fakereskedő 10 frt, Epstein Lajos fakereskedő 10 frt, Németh Samu ügyvéd 10 frt, Prély István ügyvéd 5 frt, Báró Barco Ede fürdőigazgató 8 frt, Inkey József földbirtokos 10 frt, Kohn Nátán terménykereskedő 10 frt, Kalmár Tivadar m. k. erdőmester 8 frt, Göllner Antal m. k. erdőpénztárnok 8 frt, Batyka János m. k. erdész 8 frt, Pellion Lajos erdőgyakornok 5 frt, Hoffmann Zenó főerdész 8 frt, Knarr Lajos gazdatiszt 8 frt, Máhr Károly uradalmi erdőmester 8 frt, Szöcs Károly m. k. erdész 5 frt, Harczer Imre m. k. erdőmester 8 frt, Pittner Gáspár m. k. számtiszt 5 frt, Győrvidéki gazdasági egyesület 3 frt, Faller Károly kir. erdőmester 8 frt, Bencze János katast. erdőbecslő 6 frt, Fülepp Lajos 10 frt, Uray Bódog közalap. raktárgondnok 10 frt, Czizer Károly m. k. erdőgyakornok 8 frt, Schurina József árvai urad. erdész 8 frt, Rákossy József m. k. erdész 8 frt, Gablencz

Pál m. k. kataszt. erdőbecslő 8 frt, Trnovszky Márk m. k. erdész 8 frt, Mjazovszky Károly m. k. erdész 10 frt, Schréter Károly m. k. főerdész 5 frt, Rottár János m. k. műszaki segédtsit 8 frt, Wallandt Sándor m. k. szám-tanácsos 8 frt, Lokcsánszky Flóris urad. erdész 8 frt, Guha Károly m. k. erdész 8 frt, Novák József közalap. erdész 10 frt, Radda Mihály fakereskedő 8 frt, Az óvári és bellyei főhercegi uradalmak 105 frt, Tomcsányi Gyula m. k. erdész 8 frt, Ertl Gusztáv kataszteri erdőbecslő 8 frt, Schóbel Károly m. kir. erdész 10 frt, Molcsányi Gábor m. k. erdész 5 frt, Zimmermann Ede m. k. erdőpénztárnok 8 frt, Adriányi Arnold m. k. kataszt. erdőbecslő felügyelő 8 frt, Özv. Szontagh Tivadar né 5 frt, Kellner György kataszteri erdőbecslő 8 frt, Marosvásárhely szab. kir. város 5 frt, Kürthy Géza m. k. erdész 8 frt, Báró Lipthay Béla 10 frt.

Szerkesztői üzenetek.

Az idei fagy következményei a selmeczi botanikus kertekben. Közölni fogjuk közelebről, s hisszük, hogy e cikk példát ad másoknak is arra, hogy legalább azt, a mit szolgálatuk teljesítése alatt, minden külön tanulmányozás nélkül észlelhettek, szintén közöljék, mert a munkásság ily köveiből épül fel a mi tudományunk háza.

A növények egy némely tulajdonsága. Nem üti meg azon mértéket, mely lehetővé tenné közlését. Ez azonban ne lankassza önnek buzgalmát, sőt ajánljuk, hogy továbbra is keressen fel minket munkálataival és egyelőre talán kissé rövidebbekkel. Minden kezdet nehéz, de az irodalmi munka után is kedves a benső jutalom. Mi minden kiadott cikket díjazunk, tekintet nélkül arra, hogy kezdő írótól jött-e vagy nem?

Francziaország fenyőfa termése és fogyasztása. Igen érdekes tanulmány, és lapunk közelebbi füzetében fog megjelenni.

Egy óriás jóltevő. Adni fogjuk.

A donga-becslés métermérték szerinti képlete. Jeles folytatása az ezzel rokon korábbi közleményeknek, s ha csak lehet, már legközelebbi füzetünkben fogjuk adni, hogy azok kiknek alkalmuk van, mielőbb kísérletet tehessenek az adott képlettel.